

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP.410.5.3.2024

Pan

Wojciech Lasota

Dyrektor

Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami

Sportowymi w Dobrzeniu Wielkim

ul. Kościelna 3, 46-081 Dobrzeń Wielki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/082 – Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

ul. Krakowska 28, 45-075 Opole

T +48 77 449 70 00, F +48 77 449 70 44

lop@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Sportowymi w Dobrzeniu Wielkim, ul. Kościelna 3, 46-081 Dobrzeń Wielki ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wojciech Lasota, Dyrektor ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania 2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2024 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, a dotyczących okresu objętego kontrolą
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Ewa Tomaszewska, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LOP/22/2024 z 7 marca 2024 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: Szkoła.

² Od 1 września 2023 r., w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 sierpnia 2023 r. funkcję Dyrektora Szkoły pełniła Pani Gabriela Matyszok. Dalej: Dyrektor.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli w latach 2020-2024 (do 31 marca) w ramach przyjętej w Szkole organizacji żywienia zapewniono uczniom odpowiednie warunki i czas na spożycie gorącego posiłku, z zachowaniem higienicznych warunków jego spożywania. NIK negatywnie oceniła niewywiązanie się przez Dyrektora Szkoły z obowiązku, o którym mowa w art. 106a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁵, tj. zapewnienia gorącego posiłku, który był dostarczany przez podmiot zewnętrzny, z którym Szkoła nie zawarła umowy w tym zakresie. Powyższe uniemożliwiało podjęcie działań zmierzających do wyegzekwowania należytej realizacji zobowiązań dostawcy. Z ustaleń kontroli wynikało natomiast, że opracowane przez podmiot dostarczający posiłki do Szkoły jadłospisy nie spełniały wymogów wynikających z obowiązujących przepisów, jak i rekomendacji Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH – Państwowego Instytutu Badawczego⁶.

Podejmowane w Szkole działania w celu propagowania i wdrażania zasad zdrowego odżywiania planowano w oparciu o rozpoznanie potrzeb i realizowano zgodnie z założeniami określonymi w treści obowiązujących programów wychowawczo-profilaktycznych oraz wytycznymi zewnętrznych programów edukacyjnych.

Pomimo realizacji szeregu inicjatyw zmierzających do propagowania zagadnień zdrowego odżywiania, ich skuteczność była ograniczona z uwagi na oferowanie uczniom możliwości zakupu w Szkole produktów spożywczych niespełniających wymogów określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach⁷. Również opracowane przez dostarczający posiłki podmiot zewnętrzny jadłospisy nie spełniały wymogów ww. rozporządzenia oraz norm opracowanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy⁸.

Według NIK nie dołożono też należytej staranności w celu zabezpieczenia interesu Szkoły w umowie zawartej z operatorem automatu do sprzedaży żywności w przypadku naruszenia obowiązku dostarczania artykułów spożywczych odpowiadających warunków określonych w obowiązujących przepisach.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 737.

⁶ Dalej również: *Rekomendacje dla szkół*.

⁷ Dz. U., poz. 1154. Dalej: rozporządzenie w sprawie grup środków spożywczych.

⁸ [obiady-szkolne-web-21-12-final-1.pdf \(pzh.gov.pl\)](#). Dalej: *Rekomendacje dla szkół*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania
Opis stanu faktycznego	1. Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Sportowymi w Dobrzeniu Wielkim jest jednostką organizacyjną gminy, utworzoną na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰ w formie gminnej jednostki budżetowej. Według zdefiniowanej w treści Statutu¹¹ wizji szkoły, Publiczną Szkołę Podstawową z Oddziałami Sportowymi w Dobrzeniu Wielkim scharakteryzowano jako szkołę nowoczesną, przyjazną, bezpieczną i promującą zdrowy styl życia¹². Wśród celów i zadań Szkoły wskazano m.in. upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności¹³. W ramach prowadzonej przez Szkołę działalności w zakresie profilaktyki przewidziano m.in. promocję zdrowia i zasad prawidłowego odżywiania¹⁴. Zgodnie z postanowieniami Statutu, w organizacji Szkoły nie wyodrębniono stołówki, a w treści tego dokumentu przyjęto, że uczniowie korzystają ze stołówki Publicznego Przedszkola w Dobrzeniu Wielkim znajdującego się przy ul. Kościelnej lub z cateringu wybranego przez Radę Rodziców. Do korzystania z posiłków uprawnieni byli uczniowie, wnoszący opłaty indywidualnie oraz uczniowie, których wyżywienie finansował Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej lub inni sponsorzy lub organizacje. Zasady zachowania w stołówce oraz szczegółowy regulamin pracy stołówki określał odrębny regulamin stołówki. W Statucie wskazano także, że w celu realizacji zadań statutowych, Szkoła dysponowała помещением umożliwiającym bezpieczne i higieniczne spożycie posiłków podczas pobytu w szkole¹⁵. (akta kontroli str. 2-3,13-46, 50) Jak wyjaśnił Dyrektor, Szkoła udostępniała помещение do spożywania posiłków, a nauczyciele pełniący dyżur w помещении do spożywania posiłków wydawali obiady i dbali o porządek i bezpieczeństwo uczniów. Szkoła nie zatrudniała intendenta, a od roku szkolnego 2020/2021 posiłki były dowożone przez dostawców zewnętrznych. (akta kontroli str. 86) 2. W okresie poprzedzającym stan epidemii COVID-19 uczniowie Szkoły korzystali ze stołówki Publicznego Przedszkola w Dobrzeniu Wielkim, znajdującego się w sąsiednim budynku¹⁶, połączonym z budynkiem Szkoły łącznikiem. Zasady korzystania z ww. stołówki, w tym regulamin obowiązujących opłat, zostały określone zarządzeniem Dyrektora Publicznego Przedszkola w Dobrzeniu Wielkim. Wysokość należnej stawki za korzystanie z posiłków ustalono w kwocie 5 zł jako obejmującej koszty produktów wykorzystanych do ich przygotowania (tzw. wsad do kotła).

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Aktualnie - Dz.U. z 2024 r. poz. 750 ze zm.

¹¹ Załącznik nr 1 do uchwały Nr 1 /2017/2018 Rady Pedagogicznej Publicznej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Sportowymi w Dobrzeniu Wielkim z dnia 28 listopada 2017r., zmieniony uchwałami Rady Pedagogicznej: nr 1/2020/2021 z 2 lutego 2021 r., nr 1/2022/2023 z dnia 7 lutego 2023 r. oraz nr 1/2023/2024 z 16 października 2023 r. Dalej: Statut.

¹² § 2 ust. 2 Statutu

¹³ § 4 ust. 2 pkt 35 Statutu.

¹⁴ § 13 pkt 5 Statutu.

¹⁵ § 62 ust. 1 pkt 13 Statutu.

¹⁶ Przy ul. Kościelnej 1.

W kontrolowanym okresie w Szkole nie funkcjonowała stołówka, a od czasu wprowadzenia obostrzeń w związku z pandemią COVID-19, uczniowie Szkoły nie mogli korzystać ze stołówki przedszkola. Dostawa posiłków przez podmioty zewnętrzne była realizowana na podstawie deklaracji korzystania z obiadów składanych w Sekretariacie Szkoły. Wyboru dostawców obiadów dokonywała Rada Rodziców po konsultacjach z trójkami klasowymi rodziców. W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 oraz 2023/2024 Rada Rodziców, za pośrednictwem trójek klasowych, uzyskiwała informacje o ofertach firm cateringowych i po dokonaniu analizy cenowej i jakościowej dokonywała wyboru podmiotu realizującego ww. usługę. Aktualna oferta cenowa podmiotu dostarczającego posiłki została udostępniona na stronie internetowej Szkoły.

Szkoła, mimo wynikającego z art. 106a ust. 1 ustawy Prawo oświatowe obowiązku zapewnienia gorącego posiłku nie zawierała umów z podmiotami wyłonionymi przez Radę Rodziców, co opisano w Sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 81, 84-85, 87-93)

W Szkole nie obowiązywały wewnętrzne regulacje dotyczące ustalenia wysokości stawki żywieniowej. Z dniem 1 września 2021 r. zasady korzystania, w tym zasady odpłatności za korzystanie ze stołówki przedszkolnej zostały określone w regulaminie wprowadzonym przez Dyrektora¹⁷ na wypadek przywrócenia możliwości korzystania przez uczniów Szkoły z ww. stołówki. Ustalona w treści tego regulaminu opłata za korzystanie z posiłków obejmowała koszt produktów wykorzystanych do ich przygotowania („wsad do kotła”) i stanowiła kwotę 5 zł¹⁸.

(akta kontroli str. 81-83)

Wysokość stawki opłaty za ww. posiłek, dostarczany przez zewnętrznych dostawców w październiku każdego z kolejnych lat szkolnych wynosiła: 8,00 zł (2020/2021), 8,50 zł (2021/2022), 11,00 zł (2022/2023) oraz 14 zł (2023/2024), co wskazywało na wzrost tej kwoty w ww. okresie o 75%¹⁹.

(akta kontroli str. 73)

Szkoła zapewniła uczniom odpowiednie warunki organizacyjne, umożliwiające spożycie gorącego posiłku podczas tzw. tury obiadowej, tj. dwudziestominutowej przerwy międzylekcyjnej w godz. Od 12.15 do 12.35 (tj. między piątą a szóstą godziną lekcyjną).

(akta kontroli str. 117-125, 424)

Zgodnie z informacją udzieloną przez Dyrektora, *długość przerw została ustalona przez poprzedniego dyrektora szkoły na podstawie nowelizacji rozporządzenia MEN z dnia 29 listopada 2018 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Decyzja o ich długości nastąpiła po zasięgnięciu opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego. Obowiązujący czas lekcji i przerw jest umieszczony na stronie szkoły.*

(akta kontroli str. 332)

W okresie objętym kontrolą do Szkoły nie wpłynęły pisemne ani ustne skargi lub wnioski dotyczące żywienia uczniów.

(akta kontroli str. 74)

3. W kontrolowanym okresie liczba dzieci spożywających posiłki w Szkole²⁰, uległa zmniejszeniu z 73 (tj. 18,6%) spożywających choć jeden posiłek w roku szkolnym 2020/2021 do 47 (tj. 12,1%) takich uczniów w roku szkolnym 2023/2024, przy czym

¹⁷ Regulamin opłat za korzystanie ze stołówki przedszkolnej przez uczniów Publicznej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Sportowymi w Dobrzemiu Wielkim.

¹⁸ § 4 ust. 1 Regulaminu.

¹⁹ Tj. o 6 zł, z 8,00 zł do 14,00 zł za drugie danie w roku szkolnym 2023/2024.

²⁰ Według danych Systemu Informacji Oświatowej z października danego roku szkolnego.

w roku szkolnym 2022/2023 tylko ośmioro z 392 uczniów (tj. 2,0%) spożywało w Szkole przynajmniej jeden posiłek, tj. drugie danie.

(akta kontroli str. 72)

Wyjaśniając przyczyny niskiego udziału procentowego uczniów spożywających w szkole gorący posiłek Dyrektor wskazał, że *po okresie pandemii w szkole nie mogliśmy korzystać ze stołówki w przedszkolu. Liczba zawarta w zestawieniach sporządzana była na dzień 30 września – w kolejnych miesiącach ta liczba zawsze była i nadal jest dużo większa. Mieliśmy każdego roku nadzieję na zniesienie sankcji sanitarnych i powrót do stołówki przedszkolnej, gdzie każdego roku przed pandemią stołowało się 200 osób.*

(akta kontroli str. 389)

Szkola nie pobierała opłat za posiłki dostarczane przez podmiot zewnętrzny, opłaty te były wnoszone bezpośrednio przez rodziców uczniów, którzy zgłosili chęć korzystania z posiłku, zgodnie z wzorem deklaracji, udostępnionej na stronie internetowej Szkoły.

(akta kontroli str. 84-93)

4. Szkoła zapewniła uczniom możliwość spożywania gorącego posiłku w czasie pobytu w szkole w dwóch salach, tj.: uczniom klas II-VIII w sali wykorzystywanej również jako świetlica szkolna oraz odrębnie uczniom klas I, w sali lekcyjnej.

W wyniku przeprowadzonych w ramach czynności kontrolnych oględzin ustalono, że posiłek w formie obiadu podawany był uczniom w sali wykorzystywanej również jako świetlica szkolna, a dla uczniów klas pierwszych w sali lekcyjnej, w której nie odbywały się zajęcia. Sale te stanowiły dobrze oświetlone i przestronne pomieszczenia, dostępne bezpośrednio z korytarza. Do dyspozycji uczniów spożywających posiłek pozostawały ławki szkolne dwuosobowe, zapewniające miejsce dla 30 uczniów klas II-VIII i 12 uczniów klas I. Posiłek (drugie danie) został dostarczony w dużym, szczelnym kontenerze, w postaci pojedynczo zapakowanych zestawów w jednorazowych opakowaniach, przykrytych przezroczystą folią. Opakowania z jedzeniem wydawane były przy jednej z ławek, przez nauczyciela pełniącego aktualnie dyżur w świetlicy oraz starszą woźną w sali lekcyjnej, przy użyciu jednorazowych rękawiczek. Uczniom wydawano opakowania z posiłkiem i jednorazowe sztućce, a osoba wydająca posiłek odnotowywała ten fakt na liście osób uprawnionych w danym dniu do jego otrzymania. W dniu dokonywania oględzin posiłek spożywało łącznie 27 uczniów klas II-VIII oraz czworo uczniów klas I. Wszyscy uczniowie mieli możliwość zjedzenia posiłku na siedząco przy stole i bez pośpiechu, podczas przerwy trwającej od godz. 12.15 do godz. 12.35 (20 minut). Zużyte opakowania wraz z resztkami jedzenia uczniowie wrzucali do worka na odpady znajdującego się przy ławce, przy której wydawano posiłki. Po zakończeniu spożywania posiłku wszystkie ławki oraz podłoga zostały posprzątane przy użyciu środka dezynfekującego, a pomieszczenie zostało wywietrzone. Według informacji nauczyciela świetlicy odpowiedzialnego w tym dniu za wydawanie posiłków, uczniowie i ich rodzice mają także możliwość odbioru posiłku po lekcjach, tj. do godz. 16.15. (zakończenie pracy świetlicy szkolnej).

(akta kontroli str. 117-125)

5. Dyrektor Szkoły nie dysponował danymi o liczbie dzieci ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi. Wyjaśniając przyczyny niepozyskiwania danych w tym obszarze Dyrektor wskazał, że *zapotrzebowanie uczniów na dostosowanie obiadów do specjalnej diety podopiecznych rodzice przekazują bezpośrednio do dostawcy obiadów w naszej placówce. obiady te są wówczas czytelnie opisane na opakowaniu, a na liście nazwiska uczniów są wyszczególnione tak, aby osoba wydająca przekazała do spożycia odpowiedni posiłek.*

(akta kontroli str. 332)

Adnotację o szczególnych potrzebach żywieniowych uczniów umieszczano przy nazwisku osoby na liście uczniów uprawnionych do otrzymania posiłku w danym dniu.
(akta kontroli str. 121,125)

6. W kontrolowanym okresie w Szkole nie została przeprowadzona kontrola Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

(akta kontroli str. 75)

W wyniku przeprowadzonej na zlecenie NIK na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Opolu²¹ w zakresie: stanu sanitarnego kuchni i jadalni, zapewnienia higieny przygotowania i podawania posiłków oraz oceny asortymentu proponowanego w sklepikach szkolnych i automatów vendingowych pod kątem zgodności z określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych stwierdzono, że zarówno bieżący stan sanitarny sal, na których wydawane są posiłki, jak i higiena personelu szkoły w chwili wydawania posiłków zostały zachowane. Wskazano także, że Szkoła jest podłączona do systemu wodociągu publicznego i kanalizacji publicznej, a w Szkole nie ma poidełek i zorganizowanych punktów czerpania wody pitnej dla dzieci²².

(akta kontroli str. 241-243)

Stwierdzono, że w ustawionym na terenie szkoły automacie vendingowym oferowano środki spożywcze nieodpowiadające wymogom określonym w rozporządzeniu w sprawie grup środków spożywczych, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 244-249)

7. W latach 2020-2024 (do 31 marca), w Szkole nie zatrudniano osób przygotowujących posiłki dla uczniów. Spożywane przez uczniów posiłki, przygotowywane były przez przedsiębiorcę zapewniającego gorący posiłek w szkole, wybranego przez Radę Rodziców, na podstawie indywidualnych deklaracji rodziców, zainteresowanych zakupem posiłku.

(akta kontroli str. 81, 84)

8. W Szkole nie zatrudniano osób odpowiedzialnych za edukację żywieniową oraz nie zlecano tego typu zadań na zewnątrz. Edukacja żywieniowa uczniów prowadzona była w ramach zajęć lekcyjnych przez nauczycieli. Dyrektor umożliwiał nauczycielom podnoszenie kwalifikacji, w tym poprzez udział dwóch osób w 2023 r. w szkoleniach z zakresu zdrowego odżywiania: 1) szkoleniu dla nauczycieli szkół podstawowych, finansowanych ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki²³ pn. *Żywność uczniów klas I-III szkół podstawowych oraz Żywność uczniów klas IV-VI* oraz innych szkoleniach z zakresu ochrony zdrowia uczniów: *Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży – wczesne rozpoznawanie zaburzeń zdrowia psychicznego i interwencja w wielokulturowym środowisku oświatowym*²⁴ oraz *Program przeciwdziałania wadom postawy i nadwadze wśród uczniów*²⁵.

Wszyscy zatrudnieni w szkole nauczyciele posiadali aktualne orzeczenia lekarskie do celów sanitarno-epidemiologicznych, ważne bezterminowo, z wyjątkiem dwóch osób,

²¹ Dalej również PPIS w Opolu.

²² Protokół kontroli sanitarnej tematycznej nr 481/HŻ/2024 z 8 kwietnia 2024 r.

²³ W ramach zadania pn. Przeprowadzenie badań naukowych z zakresu żywienia dzieci i młodzieży oraz opracowanie i wdrożenie programu edukacji żywieniowej uczniów klas I-VI szkół podstawowych. Junior-Edu-Żywność (JEŻ-Edu).

²⁴ W ramach programu *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i uczniów o zróżnicowanych potrzebach w wielokulturowym środowisku przedszkola i szkoły*, współfinansowanego ze środków budżetu państwa w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

²⁵ Kurs organizowany przez Niepubliczną Placówkę kształcenia Ustawicznego COACHING SPORT w Rzeszowie.

w przypadku których ww. uprawnienia przyznano na czas określony, tj. do 25 lipca 2026 r. oraz 27 września 2026 r.

(akta kontroli str. 86, 94-100)

9. Szkoła nie zawarła umowy z podmiotem zewnętrznym dostarczającym posiłki, którego oferta została wybrana przez Radę Rodziców, co skutkowało brakiem możliwości sprawowania bieżącej kontroli ich jakości oraz egzekwowania prawidłowości realizacji zobowiązań w tym zakresie. Tygodniowy jadłospis, przygotowany przez przedsiębiorcę zapewniającego gorący posiłek w szkole udostępniano na tablicy ogłoszeń przy wejściu do szkoły.

(akta kontroli str. 81, 84, 93a)

10. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie przeprowadzano badań wśród rodziców i uczniów dotyczących satysfakcji z oferowanego żywienia.

Dyrektor wyjaśnił, że badanie satysfakcji uczniów (rodziców) odbywało się poprzez spotkania z rodzicami – wywiady, gdzie rodzice wskazywali swoje spostrzeżenia dotyczące obiadów w szkole. Każdego roku Rada Rodziców również wypowiadała się i oceniała jakość i cenę dostarczanych posiłków. Uczniowie również w ramach działalności Samorządu Uczniowskiego mogli się wypowiedzieć i ocenić kwestie posiłków i automatów.

(akta kontroli str. 389)

11. W Szkole potrzeby w zakresie podejmowania działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania zostały określone w wyniku przeprowadzanej corocznie diagnozy, stanowiącej podstawę opracowania programów wychowawczo-profilaktycznych. Jako główne cele ww. działań wskazano rozumienie szkodliwości uzależnień, w szczególności wpływu spożywania napojów energetycznych na młody organizm oraz dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz innych, w tym prowadzenie aktywnego trybu życia oraz nabywanie podstawowych umiejętności dbania o zdrowie fizyczne i psychiczne, jak też posiadanie wiedzy na temat zdrowego odżywiania. W celu zaspokojenia wskazanych wyżej potrzeb zaplanowano podejmowanie działań polegających na udziale Szkoły w zewnętrznych programach promujących zdrowe odżywianie, takich jak *Rosnę zdrowo*, *Trzymaj formę* oraz *Program dla szkół*, jak również obejmujących realizację zajęć w ramach podstawy programowej, zmierzających do kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych i promowania zdrowego stylu życia.

(akta kontroli str. 257, 267, 269-270, 289-290, 303-304, 307-308, 310-311, 324-326, 328-329)

Zgodnie z postanowieniami Statutu²⁶, realizowana w Szkole opieka zdrowotna obejmowała m.in. profilaktyczną opiekę zdrowotną i promocję zdrowia, mające na celu ochronę zdrowia uczniów oraz kształtowanie u uczniów postaw prozdrowotnych oraz odpowiedzialności za własne zdrowie. W ramach współpracy z kierownictwem Szkoły, nauczycielami i pedagogiem szkolnym założono podejmowanie wspólnych działań w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, z uwzględnieniem potrzeb zdrowotnych oraz rozpoznanych czynników ryzyka dla zdrowia uczniów danej szkoły, w szczególności w zakresie profilaktyki czerniaka i fluoryzacji.

(akta kontroli str. 44-45, 420)

Dyrektor zapewnił organizację opieki zdrowotnej nad uczniami przez podmiot leczniczy. Zgodnie z zawartym porozumieniem²⁷, przedmiot współpracy stron stanowiło udzielanie świadczeń pielęgniarstwa szkolnej w środowisku nauczania

²⁶ Zgodnie z uchwałą nr 1/2020/2021 Rady Pedagogicznej z dnia 2 lutego 2021 r. w sprawie zatwierdzenia zmian w Statucie PSP z OS w Dobrzemiu Wielkim.

²⁷ Porozumienie w sprawie zasad organizacji współpracy z 2 października 2019 r.

i wychowania w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego oraz realizacja zadań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia na rzecz uczniów.

(akta kontroli str. 221-223)

W okresie objętym kontrolą pielęgniarka szkolna sporządzała i przekazywała Dyrektorowi półroczne i roczne sprawozdania z realizowanych działań, które obejmowały: badania przesiewowe niezbędne do wykonania bilansu zdrowia uczniów poszczególnych roczników, prowadzenie profilaktyki przeciw próchnicy (fluoryzacja zębów) oraz profilaktyki czerniaka, kontrolę czystości skóry głowy jak również prowadzenie na prośbę nauczycieli zajęć edukacyjnych z zakresu prawidłowego odżywiania. W sprawozdaniu rocznym za rok szkolny 2023/2024 pielęgniarka przedstawiła także dane dotyczące nieprawidłowej masy ciała uczniów klas I, III, V i VII, objętych badaniami przesiewowymi dla potrzeb sporządzenia bilansu zdrowia.

(akta kontroli str. 224-234)

W wyniku analizy pomiarów masy ciała wykonywanych w latach 2020-2024 w ramach badań przesiewowych do bilansu zdrowia ustalono, że w roku szkolnym 2019/2020 stwierdzono 33 przypadki niedowagi (8,44%) i 17 przypadków nadwagi (4,35 %) oraz dwa przypadki otyłości (0,51%). W kolejnych latach szkolnych nieprawidłowa masa ciała uczniów wynikała głównie z niedowagi, tj.: 101 w roku szkolnym 2020/2021 (25,70%), 87 w roku szkolnym 2021/2022 (22,37%), 70 w roku szkolnym 2022/2023 (17,90%) oraz 65 w roku szkolnym 2023/2024 (16,71%), co świadczyło o spadkowej tendencji przypadków niedowagi wśród uczniów Szkoły. We wskazanym okresie stwierdzono także nieprawidłowości masy ciała wskazujące na nadwagę w odniesieniu do: czterech uczniów w roku szkolnym 2020/2021 (1,02%), trzech uczniów w roku szkolnym 2021/2022 (0,77%), ośmiu uczniów w roku szkolnym 2022/2023 (2,05%) oraz czterech uczniów w roku szkolnym 2023/2024 (1,03%). W każdym z ww. lat szkolnych odnotowano także przypadki otyłości, odpowiednio: po trzy w latach 2020/2021 i 2021/2022, pięć w 2022/2023 i jeden w 2023/2024.

(akta kontroli str. 235-240)

W sprawie sposobu realizacji współpracy pielęgniarki szkolnej ze Szkołą, w zakresie oceny stanu odżywiania i diagnozowaniu nieprawidłowej masy ciała uczniów w Szkole, osoba pełniąca taką funkcję w roku szkolnym 2023/2024 wyjaśniła: *pielęgniarka szkolna wykazuje odchylenia w normie BMI wychowawcom oraz Dyrekcji Szkoły w sprawozdaniu rocznym. Szkoła przeprowadza na zajęciach wychowawczych lekcje dotyczące zdrowego talerza oraz w klasach I-III są prowadzone zajęcia sprawnościowo-zdrowotne w wymiarze jednej godziny tygodniowo, z naciskiem na gimnastykę korekcyjną. Na zajęciach WF-u w klasach IV-VI prowadzi się ćwiczenia posturalne. Dane dotyczące badanej wagi uczniów przekazywane są rodzicom i lekarzom POZ, podczas przygotowania karty bilansu.*

(akta kontroli str. 386)

Dyrektor wyjaśnił, że nie korzystał z danych gromadzonych przez pielęgniarkę szkolną. Wskazał także, że *w ramach codziennej pracy i obserwacji jak rozwijają się uczniowie, zmieniają swoją budowę ciała dojrzewając, zwracamy uwagę na ryzyko związane z nadwagą i niedowagą. Są to choroby cywilizacyjne i w pracy wychowawczej również podejmujemy te tematy.*

(akta kontroli str. 390)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Od dnia 1 września 2022 r., mimo obowiązku wynikającego z art. 106a ustawy Prawo oświatowe, Dyrektor Szkoły nie zapewnił uczniom gorącego posiłku, a działania w tym zakresie, polegające na zawarciu umowy z dostawcą posiłków zostały podjęte przez Radę Rodziców. Zgodnie z przywołanym wyżej przepisem, zapewnienie uczniom

jednego gorącego posiłku w ciągu dnia należy do zadań szkoły, a nie rodziców uczniów.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w czasie stanu epidemii w Szkole nie odbywały się zajęcia stacjonarne, a równocześnie podejmowane były także równocześnie rozmowy z Organem Prowadzącym w sprawie budowy stołówki, z której mogliby korzystać uczniowie szkoły. Dalej wskazał, że w roku szkolnym 2020/2021 uczniowie poza miesiącami: wrzesień i czerwiec nadal przebywali w domach i uczyli się on-line. W tym czasie obiadów w szkole nie było. Od 01.09.2022r. obowiązuje art. 106a ust. 1 ustawy z dnia 14.12.2016 r. – Prawo Oświatowe i zgodnie z obowiązującym przepisem szkoła zapewniła uczniom jeden gorący posiłek w ciągu dnia i stworzyła im możliwość jego spożycia w czasie pobytu w szkole. Rok szkolny 2023/2024 jest ostatnim rokiem, w którym uczniowie korzystają z firmy zewnętrznej dostarczającej posiłki do szkoły. Wybudowana nowa stołówka gminna, która zostanie oddana do użytku 28.05.2024 r. będzie zapewniała posiłki dla wszystkich uczniów z terenu gminy Dobrzeń Wielki – również dla Publicznej szkoły Podstawowej z Oddziałami Sportowymi w Dobrzeń Wielkim.

Tożsame wyjaśnienia złożyła pełniąca obowiązki Dyrektora Szkoły do 31 sierpnia 2023 r.

(akta kontroli str. 81, 84, 86, 252-253, 256)

Według NIK, zaniechanie podjęcia przez Szkołę czynności zmierzających do zawarcia umowy z podmiotem dostarczającym posiłki dla uczniów skutkowało brakiem możliwości kontroli sposobu wykonania zobowiązań w tym zakresie, jak również uniemożliwiało skorzystanie z uprawnień przysługujących w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań umownych, w tym obowiązku dostarczania produktów spożywczych spełniających normy określone w przepisach rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych oraz norm opracowanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH. W kontrolowanym okresie opracowane przez dostawcę zewnętrznego jadłospisy nie spełniały ww. wymogów, co opisano szczegółowo w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, przyjęty w Szkole model organizacji żywienia nie odpowiadał wymogom ustawy Prawo oświatowe i uniemożliwiał sprawowanie rzetelnej kontroli zgodności dostarczanych posiłków z obowiązującymi przepisami i normami żywienia. Uczniom zapewniono natomiast higieniczne warunki spożywania obiadu, w czasie umożliwiającym konsumpcję bez zbędnego pośpiechu. Działania w zakresie edukacji i promocji zdrowego odżywiania planowano adekwatnie do rozpoznanych w tym obszarze potrzeb.

OBSZAR

2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty

Opis stanu faktycznego

1. W Szkole realizowano działania ukierunkowane na kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych, zaplanowane w programach wychowawczo-profilaktycznych, w szczególności: spożywanie drugiego śniadania w klasie, wykonanie tematycznych plakatów, przygotowanie posiłków w klasie oraz organizowanie spotkań z lekarzem, pielęgniarką, dietetykiem, psychologiem. Realizowane były również przedsięwzięcia, takie jak: *Ze szkołą na widelcu* (prawidłowe odżywianie dzieci i młodzieży), *Rosnę zdrowo* (program szkolny promujący zdrowy styl życia, właściwe odżywianie, przeciwdziałanie wadom postawy i aktywność rodzinną, w tym organizacja festynu rodzinnego na sportowo, *Program dla szkół* oraz program *Zdrowo jem więcej wiem*. Działania te miały służyć realizacji zdefiniowanych kompetencji kluczowych, takich jak kompetencje w zakresie

rozumienia i tworzenia informacji, kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie uczenia się, kompetencji obywatelskich oraz kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

(akta kontroli str. 102-112, 289, 310-311, 345)

2. W Szkole w okresie objętym kontrolą nauczyciele podczas zajęć dydaktycznych realizowali szereg działań polegających na promowaniu zdrowego sposobu odżywiania, edukacji żywieniowej uczniów i zdrowego trybu życia. W szczególności, propagowano zwyczaj wspólnego spożywania drugiego śniadania w klasie, ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnego śniadania wielkanocnego. W trakcie kontroli przeprowadzono oględziny spożywania śniadania wielkanocnego w klasie I a, w wyniku których ustalono, że uczniowie wraz z nauczycielem uczestniczyli w spożywaniu wspólnego posiłku w klasie. Posiłek, przygotowany w formie tzw. „szwedzkiego stołu”, rozpoczął nauczyciel złożeniem życzeń świątecznych, a następnie uczniowie przystąpili do spożywania śniadania, korzystając z jednorazowych talerzy i sztućców.

(akta kontroli str. 113-114, 353-361, 377, 381-382)

W ramach realizowanych przez nauczycieli tematów zajęć lekcyjnych podejmowano następujące działania: cykl zajęć edukacyjnych *Wiem co jem*, w ramach których uczniowie samodzielnie przygotowywali posiłki (kl. II w roku szkolnym 2020/2021); zajęcia pn. *Akademia Młodego Kucharza*, polegające na nauce samodzielnego przygotowywania potraw, poznawaniu zwyczajów kulinarnych innych krajów oraz nauce bezpieczeństwa w kuchni (kl. I w roku szkolnym 2019/2020), zajęcia pn. *Warzywa i owoce w diecie sportowca* (lekcja wychowawcza w klasie sportowej w roku szkolnym 2021/2022) oraz prowadzenie szkolnego ogrodu owocowego (w roku szkolnym 2021/2022). W ramach obchodzonego corocznie Dnia Ziemniaka, Dnia Świętego Marcina (11 listopada) oraz grudniowych zajęć lekcyjnych uczniowie samodzielnie wykonywali potrawy z ziemniaków, rogalie i pierniki. W związku z koniecznością kształcenia na odległość uczniowie realizowali zadania polegające na: przygotowywaniu zdrowych potraw (kl. I b i kl. II a w roku szkolnym 2020/2021), projektowaniu piramidy żywienia, wykonaniu modelu komórki i zdrowej potrawy (kl. VI oraz propagowaniu spożywania warzyw i owoców, w trakcie zajęć języka angielskiego (*Delicious monsters* klasy IV w roku szkolnym 2020/2021).

(akta kontroli str. 353-361, 365-367, 378-380, 383-385)

3. W okresie objętym kontrolą uczniowie Szkoły uczestniczyli w następujących programach promujących zdrowe odżywianie: 1/ *Program dla szkół*, w tym: 261 osób (67%) w I semestrze roku szkolnego 2019/2020 (w II semestrze zrezygnowano z udziału ze względu na pandemię COVID-19), 249 (64%) osób w roku szkolnym 2020/2021 (od 22 marca 2021 r. Szkoła zrezygnowała z dostaw ze względu na pandemię COVID-19 i zdalne nauczanie), 220 osób (61%) w I semestrze i 225 osób (62%) w II semestrze w roku szkolnym 2021/2022, 234 osoby (60%) w I semestrze i 234 osoby (60%) w II semestrze w roku szkolnym 2022/2023 oraz 225 osób (59%) w I semestrze i 223 osoby (58%) w II semestrze w roku szkolnym 2023/2024; 2/ *Ze szkołą na widelcu* – w programie tym uczestniczyło 21 uczniów w latach szkolnych 2019/2020 (6%) i 2021/2022 (6%), 3/ *JEŻ-Edu*, w ramach którego przeprowadzono zajęcia z udziałem 29 uczniów w roku szkolnym 2022/2023 (8%) oraz 18 uczniów w roku szkolnym 2023/2024 (5%); 4/ *Rosnę zdrowo*, w którym uczestniczyło 385 uczniów w roku szkolnym 2021/2022 (100%), 391 uczniów w roku szkolnym 2022/2023 (100%) oraz 383 uczniów w roku szkolnym 2023/2024 (100%) oraz 5/ *Trzymaj formę* – działaniami w ramach tych programów objęto uczniów klas IV-VIII, w tym: 250 osób (64%) w roku szkolnym 2020/2021, 260 osób (71%) w roku szkolnym 2021/2022, 257 osób (66%) w roku szkolnym 2022/2023 oraz 243 osoby (63%)

w roku szkolnym 2023/2024.

(akta kontroli str. 391)

4. W Szkole prawidłowo realizowano działania wynikające z programów promujących zdrowe odżywianie. Działania te odpowiadały założeniom przyjętym w treści ww. programów i były podejmowane z wykorzystaniem metod i materiałów udostępnianych w celu ich realizacji.

W szczególności, w ramach programu *Trzymaj formę* zorganizowano szkolny konkurs kulinarny Master Chef, w ramach którego uczniowie samodzielnie przyrządzali potrawy, w dniu 4 kwietnia 2023 r. klasach I-VI przeprowadzono dwugodzinne warsztaty żywieniowe, a w klasie I zorganizowano zajęcia tzw. „zdrowego talerza”. Przeprowadzono też zajęcia w zakresie edukacji konsumenckiej dotyczącej świadomego spożywania, kupowania i przetwarzania żywności²⁸ oraz przeprowadzono warsztaty zielarskie z udziałem członkiń koła gospodyń wiejskich.

(akta kontroli str. 111-112, 370-376)

W związku z udziałem w programie Junior Edu-Żywnie w roku szkolnym 2023/2024 dwoje nauczycieli uczestniczyło w szkoleniach z zakresu żywienia uczniów szkół podstawowych. Zrealizowane w ramach tego programu zajęcia z uczniami obejmowały m.in. następujące tematy: w klasie II: *Przygotowanie sałatki ziemniaczanej, Przygotowanie zeszyciku do notowania nawyków żywieniowych, O właściwym odżywianiu. Wysiewanie nasion rzeżuchy – właściwości rzeżuchy, Zdrowie pod naszymi stopami – właściwości lecznicze ziół, zbieranie i suszenie ziół, Zdrowe wiosenne śniadanie – przygotowanie kanapek*; w klasie III: *Tworzenie wiosennych kanapek*; w klasie IV: *Zasady zdrowego odżywiania się – warsztaty zdrowych sałatek warzywno-owocowych i kanapek*; w klasie V: *Zdrowe śniadanie – wykonanie kanapek*; w klasie VI: *Zdrowe śniadanie przygotowanie potraw, Higiena spożywania drugiego śniadania – spożywanie drugiego śniadania na przerwie w klasie oraz w klasie VIII: Zasady zdrowego odżywiania się.*

(akta kontroli str. 94-97, 149)

Szkoła uczestniczyła także w programie *Dobrze jemy ze szkołą na widelcu*, realizowanym przez Fundację Szkoła na Widelcu, w ramach którego nauczycielom szkół podstawowych przekazywano materiały edukacyjne opracowane we współpracy z pedagogami, dietetykami, metodykami, umożliwiające prowadzenie w ciągu całego roku szkolnego zajęć teoretyczno-praktycznych z uczniami. W ramach tego programu, w 2021 r. zrealizowano następujące zajęcia w zakresie edukacji wczesnoszkolnej: *Śniadanie na szóstkę* – przekazanie oraz uzupełnienie podstawowych informacji na temat zdrowego śniadania. Przygotowanie zdrowego drugiego śniadania w klasie; *Mikroby – rozwijanie umiejętności prawidłowego mycia rąk oraz udział w lekcji o pszczelarstwie*, przeprowadzonej przez pszczelarza, obejmującej omówienie życia pszczoł, poznanie pracy pszczelarza, pokaz stroju pszczelarza oraz ula, ciekawostki związane z obecnością pszczoł w przyrodzie oraz właściwości odżywcze i zdrowotne miodu.

(akta kontroli str. 150-184, 354)

W latach 2020-2024, w ramach *Programu dla szkół*, koordynowanego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa uczniom Szkoły zapewniono owoce, warzywa i mleko. Uczniowie uczestniczyli także w bezpłatnych warsztatach edukacyjnych na temat zdrowego odżywiania, prowadzonych przez dietetyka klinicznego.

(akta kontroli str. 126-131, 145-148, 355)

W latach 2020-2024 w Szkole nie prowadzono sformalizowanych badań efektów osiągniętych w wyniku realizacji prowadzonych programów w obszarze promocji

²⁸ Prelekcja przeprowadzona przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Opolu.

zdrowego odżywiania. Ocena efektów realizowanych działań była prowadzona jedynie w ramach sporządzania przez wychowawców sprawozdań z pracy wychowawczej i polegała w szczególności na opisanu udziału w programach oraz wskazaniu uzyskanych nagród i certyfikatów. Jak wyjaśnił Dyrektor, sprawozdania te były przedstawiane dwukrotnie w każdym roku szkolnym podczas posiedzenia rady pedagogicznej (na koniec I semestru i na koniec roku szkolnego).

(akta kontroli str. 390)

5. W Szkole, w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2024 r. nie wydatkowano środków finansowych na działania edukacyjne prawidłowych nawyków żywieniowych, w tym na wydatki związane z wynagrodzeniem dietetyka, zakup pomocy dydaktycznych i naukowych, jak też produktów żywnościowych w ramach realizacji projektów promujących zasady zdrowego odżywiania. W ramach programu *Rosną zdrowo* organizacja festynu rodzinnego w latach szkolnych 2022/2023 oraz 2023/2024 została objęta wsparciem finansowym Rady Rodziców.

(akta kontroli str. 391)

6. W Szkole udostępniano tygodniowy jadłospis oraz podawano go do informacji dzieci i rodziców poprzez wywieszenie aktualnych informacji na tablicy ogłoszeń przy wejściu do Szkoły.

(akta kontroli str. 93a)

W wyniku badania przez powołanego w toku kontroli biegłego²⁹ jadłospisów z okresu od 18 do 29 marca 2024 r. w zakresie oceny jakościowej i zgodności z zasadami żywienia stwierdzono, że ww. jadłospisy spełniały wymagania rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych, określone w § 2 ust. 2 pkt 1 (na codzienne żywienie składały się środki spożywcze pochodzące z różnych grup środków spożywczych), pkt 3 (zupy, sosy oraz potrawy sporządzane były z naturalnych składników, tj. bez użycia koncentratów spożywczych, z wyjątkiem koncentratów z naturalnych składników), pkt 4 (od poniedziałku do piątku potrawy smażone podawane były nie częściej niż dwa razy, a do smażenia używany był olej roślinny), pkt 6 lit. c (warzywa lub owoce w każdym posiłku). Jadłospis zawierał także prawidłowo zapisane informacje o alergenach, co pozostawało zgodne z rozporządzeniem UE nr 1169/2011 oraz odpowiadał wymogom, wynikającym z *Rekomendacji dla szkół* dotyczącym: urozmaicenia smakowego posiłków i ich zróżnicowania pod względem tekstury, unikania powtarzania potraw w menu dekadowym oraz uwzględnienia przynajmniej w jednym posiłku produktów zbożowych pełnoziarnistych.

Według oceny biegłego, jadłospisy te nie spełniały natomiast niektórych wymogów rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych, co dotyczyło: nieuwzględnienia w posiłku produktów z następujących grup środków spożywczych: produkty zbożowe lub ziemniaki, warzywa lub owoce, mleko lub produkty mleczne, mięso, ryby, jaja, orzechy, nasiona roślin strączkowych i inne nasiona oraz tłuszcze (§ 2 ust. 2 pkt 2), niezapewnienia każdego dnia co najmniej jednej porcji z grupy mięso, jaja, orzechy, nasiona roślin strączkowych oraz co najmniej jednej porcji produktów zbożowych (§ 2 ust. 2 pkt 6 lit. b i lit. d) oraz niepodawania co najmniej raz w tygodniu porcji ryby (§ 2 ust. 2 pkt 8). Objęte badaniem jadłospisy nie uwzględniały także *Rekomendacji dla szkół* w zakresie wskazania informacji na temat rodzaju użytych produktów, umieszczenia wykazu produktów uwzględnionych w potrawach oraz stosowania chudych produktów mięsnych.

(akta kontroli str. 201-208)

²⁹ Postanowienie Dyrektora Delegatury NIK w Opolu z dnia 21 marca 2024 r.

Wyjaśniając przyczyny niezapewnienia spełniania przez ww. jadłospisy wymogów obowiązujących przepisów i norm żywienia dla szkół Dyrektor wskazał, że po objęciu funkcji dyrektora szkoły tj. od 1 września 2023 r. po konsultacjach i w porozumieniu z Radą Rodziców, podjęliśmy decyzję o przedłużeniu współpracy z firmą cateringową „Catering w Opolu”. Decyzja zapadła po bardzo dobrej ubiegłorocznej współpracy, którą rodzice bardzo chwalili oraz opinii uczniów korzystających z obiadów, którzy wysoko ocenili ich walory smakowe i różnorodność. Firma ta, znana nam była z świadczenia usług gastronomicznych dla przedszkola w Dobrzeniu Wielkim „Pod Rozbrykanym Kucykiem” oraz dla innych placówek oświatowych. Mając na uwadze doświadczenie firmy cateringowej w przygotowaniu posiłków dla placówek oświatowych i zapewnieniu właścicielki firmy, że wszystkie wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach a także norm opracowanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy (Rekomendacje dla szkół), są spełnione, byłem przekonany, że zarówno jadłospisy jak i pozostałe wymagania wspomniane powyżej są respektowane. Jednocześnie informuję, że od momentu powierzenia funkcji dyrektora szkoły (01.09.2023 r.) nie było możliwości zatrudnienia w szkole intendenta, ponieważ nie posiadamy własnej kuchni ani stołówki.

(akta kontroli str. 252-253)

W treści opinii biegła zawarła także rekomendacje dla szkoły, wskazujące na: konieczność zapewnienia kaloryczności obiadów zgodnej ze średnioważoną normą dla dzieci uczęszczających do placówki, uwzględnienia w posiłkach produktów z następujących grup środków spożywczych: produktów zbożowych lub ziemniaków, warzyw lub owoców, mleka lub produktów mlecznych, mięsa, ryb, jaj orzechów, nasion roślin strączkowych i innych nasion oraz tłuszczu. Biegła wskazała także na zasadność uwzględniania jako składnika obiadu, oprócz mięsa, także innych źródeł białka oraz porcji produktów zbożowych, jak również podawania potraw smażonych nie częściej niż dwa razy w tygodniu oraz mięsa chudego i dobrej jakości. Biegła zarekomendowała także podawanie w jadłospisie informacji na temat użytych składników.

(akta kontroli str. 207-208)

7. W Szkole nie gromadzono danych dotyczących ilości wytwarzanych odpadów spożywczych. Jak wyjaśnił Dyrektor, posiadana przez szkołę umowa na wywóz śmieci w pełni zaspokaja nasze zapotrzebowanie i od wielu lat nie wymagała korekty ilości pojemników. W szkole uczymy uczniów segregowania śmieci, organizujemy coroczne akcje zbiórki elektrośmieci, dbając o środowisko. Firma zewnętrzna dostarczająca nam obiady odbierała od nas wszystkie odpady spożywcze.

(akta kontroli str. 390)

8. Na terenie Szkoły znajdował się automat vendingowy, w którym uczniowie mieli możliwość zakupu przekąsek i napojów. Na podstawie umowy współpracy z 13 stycznia 2010 r. Szkoła zobowiązała się do udostępnienia Operatorowi części powierzchni w celu zainstalowania dystrybutora napojów zimnych oraz zapewnienia niezakłóconego dostępu do energii elektrycznej w miejscu jego instalacji. Operator zobowiązany był do zainstalowania dystrybutora oraz zapłaty za zużyta energię elektryczną w wysokości 50 zł miesięcznie. Od dnia jej zawarcia przedmiotowa umowa nie podlegała zmianom, a w związku z wejściem w życie przepisów rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych, dostawcy oferowanych

w automacie produktów składali Szkole oświadczenia³⁰ o spełnianiu przez wyszczególnione w ich produkty wymogów wynikających z obowiązujących przepisów.

W treści umowy nie zawarto postanowień regulujących uprawnienia Szkoły w przypadku jej niewykonania lub nienależytego wykonania przez drugą stronę, w szczególności co do możliwości jej wypowiedzenia lub naliczenia kar umownych, co stanowiło nieprawidłowość opisaną w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 210-220)

W wyniku przeprowadzonej na zlecenie NIK kontroli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Opolu wynikało, że część z oferowanych w automacie vendingowym produktów spożywczych nie spełniała wymogów określonych w przepisach ww. rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 244-249)

9. W Szkole zapewniono uczniom dostęp do wody pitnej z sieci wodociągowej, która była zdatna do spożycia. Informacje o dostępności wody pitnej dla uczniów przekazywano ustnie rodzicom podczas pierwszego zebrania we wrześniu danego roku szkolnego. W wyniku przeprowadzonej przez PPIS w Opolu kontroli, nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących zdatności do picia wody z wodociągu.

(akta kontroli str. 241-243, 332)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor Szkoły nie zapewnił oferowania w ustawionym na terenie Szkoły automacie vendingowym środków spożywczych, spełniających wymogi określone w przepisach rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych.

Z ustaleń przeprowadzonej na zlecenie NIK kontroli PPIS w Opolu wynikało, że sześć spośród 25 (24%) oferowanych w ww. automacie środków spożywczych nie spełniało wymogów wynikających z ww. aktu wykonawczego, co stanowiło naruszenie art. 52c ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia³¹. Zgodnie z tym przepisem, w jednostkach systemu oświaty sprzedawane mogą być wyłącznie środki spożywcze objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w tych jednostkach określonymi w przepisach wykonawczych, dotyczących grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty, wydanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

(akta kontroli str. 244-249)

Wyjaśniając przyczyny oferowania w ww. automacie produktów niespełniających wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych Dyrektor wskazał, że *decyzja o postawieniu automatu vendingowego w szkole była konsultowana z Radą Rodziców. Umowa współpracy została zawarta przez poprzednią dyrekcję. Od 11 marca 2020 roku do 31 sierpnia 2022 r. ze względu na stan epidemii automat w szkole był nieczynny. Wspólnicy Vendico s. c. wiedzieli o artykułach spożywczych, które mogą być przeznaczone do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Informacje jakie są dołączone do umowy – tj. oświadczenie z dnia 15.01.2020 r. wystawione przez firmę Maspex oraz oświadczenie z dnia 06.05.2021 r. wystawione przez firmę Sante – producentów artykułów, które są*

³⁰ Tj. oświadczenie MWS Sp. z o.o. Sp. k. z siedzibą w Tychach z 15 stycznia 2020 r. oraz oświadczeniem Sante A. Kowalski Sp. J. z siedzibą w Warszawie z 6 maja 2021 r.

³¹ Dz. U. z 2023 r., poz. 1448.

dostarczane do naszego automatu szkolnego spełniają wymagania Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. były dla mnie jednoznaczne, że w automacie są produkty dozwolone. Niedopatrzenie moje jako dyrektora polegało na zaufaniu, iż wszystkie artykuły spożywcze znajdujące się w automacie spełniają wymogi rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. Po otrzymaniu protokołu z kontroli sanitarnej (tematycznej) z dnia 22 kwietnia 2024 r., w którym stwierdzono, że sześć środków spożywczych nie spełnia norm ww. rozporządzenia natychmiast wystąpiłem do Vendico s.c. o usunięcie tych produktów z automatu. Obecnie w automacie znajdują się jedynie produkty spełniające wymagania.

(akta kontroli str. 253)

2. W treści Umowy Współpracy z 13 stycznia 2010 r., zawartej ze współnikami Vendico s. c. nie zawarto postanowień zabezpieczających interes Szkoły w przypadku dostarczania przez Operatora środków spożywczych niespełniających wymogów określonych w przepisach rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych, co świadczy o braku rzetelnych działań w tym obszarze. Od dnia zawarcia ww. umowy w Szkole nie podjęto działań celem jej zmiany poprzez wprowadzenie postanowień przyznających Szkole uprawnienia do żądania przekazywania i aktualizacji wykazu produktów spożywczych oferowanych w automacie vendingowym oraz egzekwowania od Operatora obowiązku oferowania produktów spełniających ww. wymogi, w tym poprzez prawo naliczania i potrącania kar umownych oraz wypowiedzenia lub rozwiązania umowy z przyczyn zawinionych przez Operatora. Pełniąc funkcję Dyrektora w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. potwierdziła podjęcie decyzji o postawieniu automatu vendingowego w uzgodnieniu z Radą Rodziców. Wyjaśniła także, że *od 11 marca 2020 roku do 31 sierpnia 2022 roku ze względu na stan epidemii automat w szkole był nieczynny. Wspólnicy Vendico s. c. wiedzieli o artykułach spożywczych, które mogą być przeznaczone do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Jako ówczesny dyrektor rozmawiałam i zwracałam uwagę dostawcy, aby wszystkie artykuły spożywcze znajdujące się w automacie spełniały wymogi Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r.*

(akta kontroli str. 256)

Wyjaśniając przyczyny niepodjęcia tego rodzaju działań Dyrektor powołał się na treść wyjaśnień dotyczących dopuszczenia do sprzedaży na terenie szkoły produktów niespełniających wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 26 lipca 2016 r. oraz swoje zaufanie do prawidłowości w dostarczaniu produktów zgodnych z rozporządzeniem. Poinformował także, że – zachowując miesięczny okres wypowiedzenia – z dniem 1 lipca 2024 r. umowa z firmą Vendico s.c. zostanie rozwiązana.

(akta kontroli str. 253)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w latach 2020-2024 (do 31 marca) prawidłowo i rzetelnie realizowano działania promujące zasady zdrowego odżywiania, podejmując szereg zróżnicowanych inicjatyw edukacyjnych. Działania te realizowano zgodnie z założeniami obowiązujących programów wychowawczo-profilaktycznych, wytycznymi zewnętrznymi programów edukacyjnych oraz podstawą programową nauczania w szkole podstawowej, w ograniczonym zakresie analizowano jednak ich efekty. W kontrolowanym okresie w Szkole dopuszczono do oferowania uczniom możliwości zakupu produktów niespełniających wymogów wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów, jak również nie zabezpieczono interesów Szkoły poprzez uwzględnienie odpowiednich postanowień w treści umów zawartych z podmiotem, będącym właścicielem automatów do sprzedaży bezpośredniej tych produktów. Ponadto, jadłospisy opracowane przez podmiot dostarczający do Szkoły

gorący posiłek, nie spełniały części wymogów obowiązujących w zakresie żywienia uczniów szkół podstawowych.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zapewnienie uczniom przez Szkołę jednego gorącego posiłku w ciągu dnia.
2. Podjęcie działań w celu dostarczania uczniom posiłków spełniających wszystkie wymogi określone w rozporządzeniu w sprawie grup środków spożywczych oraz wytycznych zawartych w *Rekomendacjach dla szkół*.
3. W przypadku umożliwienia uczniom nabywania na terenie Szkoły produktów spożywczych, wprowadzenie do umów z podmiotami dokonującymi takiej sprzedaży mechanizmów zapewniających oferowanie jedynie produktów spełniających wymogi rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 29 lipca 2024 r.

Kontroler

Ewa Tomaszewska
Doradca prawny

/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor

z up.

Janusz Madej
p.o. Wicedyrektor
Delegatury NIK w Opolu

/-/

.....
podpis